

Kynológia nie je

Pes plní funkciu verného priateľa človeka už veľmi dlho a stále častejšie i v dnešnom modernom svete. Psy sú, pochopiteľne, rôzne, s rôznymi špecifickými vlastnosťami i vzhľadom. Akého si vybrať? S jednotlivými plemenami psov (najmä poľovne upotrebitelných) zoznamuje našich čitateľov autor seriálu Kynológia – Ing. JÁN ZAJAC. Spýtali sme sa ho:

■ Čo Vás podnietilo k Vášmu hlbokému a všestrannému záujmu o kynológiu?

– Narodil som sa v roku 1957 v Spišskom Podhradí. Po absolvovaní Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre som v roku 1982 začal pracovať na Štátnom majetku Námestovo, neskôr na JRD v Pruskom. Súčasne som na Katedre pedagogiky VŠP v Nitre absolvoval doplnkové pedagogické štúdium a od roku 1992 doteraz pôsobím na Strednej odbornej škole v Pruskom ako učiteľ odborných predmetov. Na škole som založil kynologický krúžok, a keďže medzi študentmi je o kynológiu veľký záujem, začal som sa usilovať o zaradenie kynológie aj medzi študijné odbory. Po vypracovaní základnej pedagogickej dokumentácie a získaní množstva odporúčaní od rôznych stavovských organizácií sa mi s podporou vedenia našej školy podarilo dosiahnuť, že v r. 2006 Ministerstvo školstva SR zaradilo študijný odbor Agropodnikanie – kynológia medzi oficiálne odbory stredných odborných škôl. Pôvodne to bol experimentálny odbor, ktorý bolo možné študovať len na našej škole v Pruskom a SOŠ v Ivanke pri Dunaji, ale dnes už možno kynológiu študovať aj na stredných odborných školách v Trnave, Nitre, Žiline či Lučenci.

■ Ako ste sa zoznamovali s najrôznejšími plemenami poľovne upotrebitelných psov?

– Psy ma zaujímali už od detstva a prvú knihu o psoch od

nestora slovenskej poľovnej kynológie Kolomana Slimáka som začal listovať, už keď som sa začal učiť čítať. Najskôr ma upútali len obrázky rôznych psov, ale potom ma zaujali aj state o nich: o ich pôvode, povahe, využití v poľovníctve. Už ako žiak základnej školy som sa snažil kúpiť všetky knihy

o psoch vychádzajúce u nás. Nebolo ich veľa, no v porovnaní s väčšinou dnes ponúkaných boli z hľadiska odbornosti na vyššej úrovni. Našťastie, mal som chápaných rodičov a už ako piatačik som začal odoberať mesačník Pes priateľ človeka a v novinovom stánku vtedajšieho PNS som sa vždy

netrepezlivo pýtal, či už vyšlo Poľovníctvo a rybárstvo alebo Myslivost. Niekoľko rokov som si z nich vystrihoval všetky články o psoch a poctivo som si ich vlepoval do veľkých zošitov. A z časopisov som sa dozvedel aj o tom, kedy a kde sa konali vtedy nie veľmi časté výstavy psov, prípadne skúšky

obyčajná záľuba

alebo kynologické podujatia, a v rámci svojich možností som ich aj navštevoval. Akcie sa konali cez víkendy, a hoci moji rodičia mali k psom, tak povediac, vlašný vzťah, chodili so mnou „za psami“ takmer po celom Slovensku, za čo som im veľmi vďačný. Postupne sa moja knižnica rozrastala a dnes mám vyše 150 našich či cudzojazyčných kníh, veľa zahraničných periodík. Ich štúdiom, no i návštevou kynologických podujatí, nadväzovaním kontaktov s chovateľmi (a dnes i cez internet) som sa akosi prirodzene bližšie zoznamoval s čoraz väčším množstvom plemien... A táto záľuba mi ostala dodnes.

■ **Čo Vás predovšetkým upútalo na kynológiu, kvôli čomu ste sa rozhodli zoznámiť sa s desiatkami plemien a pátrať dokonca ešte aj v ich minulosti?**

– Kynológia je dnes všeobecne uznávaná veda, ktorá sa zaoberá pôvodom a vývojom psa ako druhu, jeho anatómiou a fyziológiou, genetikou, výživou, všeobecným chovom (ošetrovanie a starostlivosť) i chovateľstvom (reprodukciou psov i odchovom šteňiat), plemenitbou, etológiou psa, do istej miery i chorobami, jeho výcvikom.... Podľa môjho názoru každý potenciálny majiteľ psa by sa mal pri výbere plemena oboznámiť aj s históriou jeho vzniku, na čo bolo ako plemeno pôvodne vyšľachtené. Nestačí si len zaoberať psa podľa jeho vzhľadu, prípadne len preto, že niekto mi ho ponúkne za lacný peniaz. Mnohokrát sa potom od psa vyžaduje niečo, na čo pôvodne nebol vyšľachtený, prípadne sa jeho prednosti nevyužívajú. To potom často vedie k tomu, že sa pes i jeho majiteľ trápia. Povedzme, že na výstave sa poľovníkovi zapáči bígel a ako duriča si takéto šteňa zaoštará. Bígel bol však ako durič pôvodne vyšľachtený na iný spôsob polovania, na inú zver a v inom teréne, ako je bežné u nás, napr. pri slovenskom kopovovi. Bígle sa od stredoveku vo Veľkej Británii používali v 12- až 24-členných svorkách na lov zajacov, resp. divých králikov. Svorca pritom pracovala v nenáročnom rovinnom

teréne typu starých anglických lesoparkov v blízkosti lovcov, ktorí pomalšie sa pohybujúcej svorky stačili pešo. Svorca sa málokedy vzdialila z dohľadu lovcov, preto orientačný zmysel týchto psov bol slabší a v plemenitbe sa naň ani neprihliadalo. O týchto historických súvislostiach však mnohí majitelia týchto psov nevedia a potom sa čudujú, prečo sa ich pes – durič v lese stratil, a bígle sa dnes aj skutočne z duričov štatisticky najčastejšie zabehnú a stratia v lese.

Nechcem však v žiadnom prípade znižovať iné prednosti bígla, len poukázať na potrebu dôkladne sa zoznámiť s vývojom každého plemena. Napokon kynológia je vo svojej podstate práca so živým tvorom a je na nej okrem iného krásne i to, že mnohé psy dokážu príjemne prevapiť a aj medzi bíglami sa nájdu kvalit-

né psy, ktoré v rukách zodpovedného, dôsledného majiteľa sú výborné duriče i v našich podmienkach.

■ **Kde ste vyrástli, aké bolo Vaše detstvo, v ktorom ste získali taký výnimočný vzťah k prírode a k onomu povestnému najvernejšiemu priateľovi človeka?**

– Detstvo som prežil v Ružomberku, no najkrajšie prázdniny som trávil u starých rodičov v Spišskom Podhradí. Dedko bol lesníkom, veľkým milovníkom prírody, ktorý ma odmala učil poznávať stromy, huby, liečivé rastliny... Dokázal pútavo rozprávať i o zážitkoch v lese so zverou... Lesníkom bol i môj strýko, ktorý bol vášnivým poľovníkom i chovateľom slovenských kopovov a jagdteriérov. Vďaka nemu som spoznal čaro chovu poľných psov a spomí-

nam si, ako som bol v dvanástich rokoch priam fascinovaný schopnosťou slovenského kopova nájsť postreleného jeleňa na poľarbenej stope starej približne 16 hodín a dlhšej takmer kilometer.

Strýko ma zasväcoval do tajov výcviku poľných psov a po čase mi niektorých aj zveril počas prázdnin s tým, aby som pomohol s ich prípravou na skúšky poľovnej upotrebitelnosti. Na poľovačkách, na ktorých som sa so strýkom aj mimo prázdnin zúčastňoval, som si potom všimol najmä prácu psov a využitie poľného psa v praxi je doteraz mojou srdcovou záležitosťou.

■ **Okrem psov Vás musí zrejme veľmi zaujímať i história. Kde nachádzate pramene o minulosti jednotlivých plemien...? To si však okrem času vyžaduje**

zrejme i veľa trpezlivosti...

– Môj otec bol stredoškolským učiteľom, ktorý, okrem iného, mal aprobáciu i z dejepisu. História bola jeho koníčkom i v súkromí, doma sme mali veľa historických kníh a láska k histórii sa akosi nenásilne a prirodzene preniesla i na mňa. Dodnes si veľmi rád prečítam kvalitnú historickú knihu, či už román, alebo faktografickú, prípadne si rád pozriem dobrý program o histórii v televízii. História a kynológia majú k sebe blízko a málokto, kto kynológ si to uvedomuje, ale s troškou zveličenia môžem povedať, že kynológia je jeden z najstarších existujúcich vedných odborov. Pes bol totiž najstarším domestikovaným zvieratom, a hoci je z hľadiska domestikovaných teritórií polytopickým zvieratom, vo väčšine oblastí sa pripojil k človeku vtedy, keď bol tento ešte len lovcem a zberačom plodov. Človek sa začal venovať chovu iného, značne odlišného živočíšneho druhu, a tak okrem znalosti lovu, vedomostí o lovenej zveri, resp. základných znalostí o zbieraných rastlinných plodoch si zákonite musel osvojiť aj poznatky o psovi. Nielenže postupne menil psychické vlastnosti pôvodne divjej šelmy, ale empiricky si rozširoval svoje poznatky o výžive psa, jeho reprodukcii či plemenitbe – začal uskutočňovať umelý výber, používať rôzne výcvikové metódy atď. Až neskôr, aj na základe svojich skúseností, vedomostí a zručností získaných z chovu psov, si človek podmanil i ostatných predkov súčasných domácich zvierat a s troškou kynologickej neskromnosti možno povedať, že až potom vznikali základy poľnohospodárskych vied. Ako som spomenul, poznať históriu vzniku, vývoja určitého plemena je potrebné a autori mnohých kvalitných publikácií sa ňou i zaoberajú. Pri niektorých, najmä vzácnejších či u nás sa nevyskytujúcich plemenách sa mi osvedčilo obrátiť sa na ich chovateľov najmä prostredníctvom materských chovateľských klubov v krajinách pôvodu plemena. Väčšinou som sa stretol s veľkou ústretovosťou a z mnohých klubov mi poslali veľmi cenné a obsiahle materiály.

■ Kam všade Vás zaviedlo pátranie po minulosti niektorého u nás málo známeho plemena?

– Pri spracovaní získaných podkladov o vývoji mnohých plemien som sa dozvedel veľa

historických zaujímavostí nielen z kynológie, ale často aj o spôsobe života v minulosti v rôznych krajinách. Z pohľadu vývoja plemien si veľmi cením materiály, ktoré mi poskytli chovatelia z regionálneho chovateľského klubu lajok vo Sverdlovsku. Boli to preskenované časti prvých oficiálnych plemenných kníh západosibírskej i rusko-európskej lajky. Dokumenty o západosibírskej lajke boli z ich archívu, písané v tridsiatych rokoch ručne, s údajmi o prvých jedincoch v chove, pričom uvádzali nielen popis ich exterié-

ru, ale aj povahové vlastnosti a pomerne podrobné, až beletristicky podané popisy ich práce pri love. Podobne **podrobné** boli i listiny týkajúce šľachtienia rusko-európskej lajky. Podľa nich som si mohol vytvoriť obraz o šľachtení tohto plemena od roku 1949 po rok 1979. Bolo zaujímavé čítať autentické záznamy prvých chovateľov a získané poznatky som sa snažil sprostredkovať i našim obdivovateľom týchto plemien v knihe „LAJKY“.

■ Kedy ste sa začali vážnejšie zberať kynológiou? Ve-

nujete sa i jej praktickému využitiu?

– Čítať knihy o psoch som začal už na základnej škole a na gymnáziu som bol úspešný v biologickej olympiáde s témou Naše národné plemená psov. Prvé skúsenosti s vedením psa som získal pod vedením svojho strýka, no neskôr som si i ja zaobstaral vlastného psíka. V detstve som prichýlil niekoľkých „tulákov“, ale neskôr som mal nemecké ovčičky, slovenského čuvača, v roku 1988 som priviezol na Slovensko jednu z vôbec prvých sučiek labradorského retrívera

a dnes mi spríjemňujú život írské teriery. Tie sú nielen výstavnými šampiónmi, ale absolvovali i skúšky poľovej upotrebitelnosti a svoje kvality úspešne predviedli na niekoľkých poľovačkách.

Vďaka pochopeniu manželky, ktorá pôvodne bola len tolerantná voči psom a dnes je už ich milovníčka, obidve moje dcéry od mala vyrastali so psami a dnes sú takisto majiteľkami psov. Mladšia, Janka, má dokonca zaregistrovanú chovatelskú stanicu spomínaných írskych teriér a staršia, Zuzka, je hrdou majiteľkou jej odchovankyne. Pracujem ako stredoškolský učiteľ na SOŠ Pruské, kde sa usilujem svoje vedomosti, zručnosti a skúsenosti z kynológie odovzdať mladej generácii budúcich vzdelaných kynológov. Učím predmety plemená psov, chov psov, organizácia a legislatíva kynológie, výcvik psov a, samozrejme, máme aj odbornú učebnú prax. Na škole máme aj Kynologický klub ako ZO ZŠK SR, ktorého som predsedom.

■ Ste autorom viacerých kníh o kynológii – ktoré sú to?

Ak by som mohol medzi ne zaradiť aj stredoškolskú učebnicu Kynológia pre študijný odbor Agropodnikanie, tak sedem. Prvá bola čitateľsky úspešná kniha Plemená poľovných psov, ktorá vyšla vo vydavateľstve Epos v roku 2007. O rok neskôr mi v tom istom vydavateľstve vyšla kniha Plemená pracovných psov a v roku 2013 sa dostala do predaja kniha Lajky, ktorá popisuje nielen plemená lajok, ale i ostatných severských poľovných psov a ich použitie pri love. Nasledujúci rok vyšli knihy Spoločenské psy, teriery a chrtý a Poľovné psy, čo bola o niekoľko plemien aktualizovaná, resp. o množstvo farebných ilustrácií obohatená kniha Plemená poľovných psov. Pred dvoma rokmi vyšla i moja najobsiahlejšia, zatiaľ posledná kniha Psy – kynologický náučný slovník.

■ Veľa rokov pôsobíte ako učiteľ strednej odbornej školy, preto iste viete, aký záujem je o prírodu (teda nielen o kynológiu) medzi dnešnými mladými ľuďmi(?)...

– Pracujem na škole poľnohospodárskeho zamerania, kde sa žiaci vzdelávajú v rôznych učebných odboroch súvisiacich v podstate s rastlinami alebo zvieratami a drvivá väčšina žiakov má prirodzene

kladný vzťah k prírode. Mnohí sa ochotne aktívne zapájajú aj do environmentálnych projektov, ktoré naša škola už niekoľko rokov úspešne rieši. V poslednom období hodno spomenutých projekty Vzdelávame jazykom prírody, Recyklácia použiteľného odpadu v škole... a škola je tiež už dva roky súčasťou celoslovenského projektu „Zelená škola“.

Pri mladých kynológoch je vzťah – nielen k psom, ale všeobecne k zvieratám i k prírode a jej ochrane – prirodzený. Žiaci sa počas štúdia kynológie oboznámia aj s problematikou využívania psov v poľovníctve, preto mnohí pokračujú v štúdiu na Univerzite veterinárskeho lekárstva v Košiciach či na Poľnohospodárskej univerzite v Nitre. Máme však i absolventov, ktorí išli študovať na Technickú univerzitu vo Zvolene nielen aplikovanú zoológiu a poľovníctvo na Lesníckej fakulte, ale práve pre ich zmysel pre ochranu prírody aj odbor Ekológia a ochrana biodiverzity na Fakulte ekológie a environmentalistiky.

V ■ o svete aj u nás v posledných desaťročiach nebývalo vzrástol záujem o psy ako o dobrého spoločníka, a preto pribudlo aj veľa podnikavcov, ktorí by chceli ich prostredníctvom zbohatnúť alebo sa k týmto priateľom človeka správajú nehumánne. Prečo, z Vášho pohľadu, dochádza k takémuto rozporu?

– Tento jav, keď sa psy sta-

li predmetom nezdravého podnikania, pretrváva na Slovensku už dlhší čas. Mám na mysli predaj šteňat bez PP, vydávaných za čistokrvné. Takéto šteňatá predávajú ľudia z rôznych dôvodov, no najväčšie škody páchajú tzv. množiteľia. Tí produkujú šteňatá spravidla módného plemena či malé psy ako módný doplnok od rodičov pochybnej kvality, za čo najkratšiu dobu odchovávajú vysoký počet šteňat, neraz v nevhodujúcich podmienkach a predávaných v útlom veku, často s predispozíciou chronických ochorení, s poruchami pováh. A to všetko s vidinou čo najvyššieho zisku, hoci navonok ponúkajú šteňatá o niečo lacnejšie. Množstvo množiteľov je pria-

mo úmerné dopytu po takýchto šteňatách a jedným z najúčinnejších prostriedkov na jeho zníženie je osвета robená kynológmi. Záujemcovia musia byť poučení o rizikách kúpy psíka z množiarne. Veď je zrejme, že cena za čistokrvné šteňa je v podstate zanedbateľná voči celoživotným nákladom na chov chronicky chorého psa či trápenie sa so psom s netypickou, zlou povahou. Ostáva len dúfať, že aj novela zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti svojou podstatou vnímania psa ako cítiaceho tvora, zvýšením sankcií za týranie a v nepodstatnej miere aj povinným či-povaním psov prispievajú k zlepšeniu tohto stavu.

Prípravila JÚLIA DRIENOVSKÁ

